

†Emilian (Nica) Crișanul, Episcop-vicar, *Episcopia Hușilor: memorie și actualitate*, Editura Doxologia, Iași, ISBN 978-630-301-008-3, și Editura Horeb, Huși, ISBN 978-606-95165-9-1, 2022, 414 p.

La îndemnul și cu binecuvântarea Preasfințitului Părinte Ignatie, Episcopul Hușilor, Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Aradului, în calitate de fiu duhovnicesc al Eparhiei Hușilor, originar din localitatea Berezeni, a realizat o monografie istorică de excepție intitulată „Episcopia Hușilor: memorie și actualitate”, editată și publicată sub egida a două prestigioase edituri, Doxologia de la Iași și Horeb de la Huși.

Volumul Preasfințitului Părinte Emilian se înscrie în șirul multiplelor lucrări și studii publicate de-a lungul timpului, pe care autorul, cu multă dăruire a știut să le valorifice, dar în același timp, Preasfinția Sa a adăugat în monografia realizată și elemente de istorie contemporană, care nu fuseseră așezate, până în prezent, într-o formă sintetizată și accesibilă.

Structurată într-o manieră deosebit de echilibrată și ușor de parcurs, lucrarea Preasfințitului Emilian se adresează nouă, tuturor, având șansa de a descoperi în paginile ei modul minunat în care Dumnezeu Și-a făcut prezența în istorie, lucrând prin oameni de vocație, de credință și cultură, care au rămas mereu fideli vocației lor.

Lucrarea se deschide cu prezentarea stadiului cercetărilor, în care Preasfinția Sa inventariază autorii de referință, cercetările întreprinse de-a lungul vremii, precum și reperele bibliografice existente în literatura de specialitate. Astfel, autorul a căutat dintru început să întocmească sintetic parcursul deja efectuat și să-și situeze propria cercetare în interiorul acestei dezbateri ca o contribuție personală la cercetările realizate până în prezent. În cel dintâi capitol, intitulat „Perspectiva bisericească”, autorul prezintă contextul istoric al înființării Eparhiei Hușilor, locul și rangul (locul său în ierarhia eparhiilor din Moldova), jurisdicția canonică, proprietățile dobândite și folosite de-a lungul timpului, precum și metocurile eparhiale. Prezintă apoi, în secțiunea a doua, Centrul eparhial, Catedrala Episcopală „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”, Turnul clopotniță, Reședința Episcopală, precum și toate informațiile despre sfințele moaște ale Sfintei Mucenițe Chiriachi, ocrotitoarea Episcopiei. Autorul evidențiază preocuparea constantă a episcopilor pentru păstrarea, reabilitarea și împodobirea ansamblului eparhial. Într-o altă subdiviziune – „Dimensiunea în lucrare”, autorul prezintă patrimoniul bisericesc mobil și imobil, muzeul eparhial, tipografia, publicațiile, precum și activitățile bisericești, toate acestea fiind definitorii pentru lucrarea liturgică, culturală și socială a Episcopiei. Un capitol special este dedicat de autor prezentării ierarhilor Episcopiei Hușilor, care au păstorit poporul dreptcredincios din această parte a țării vreme de peste 420 de ani. Episcopii sunt pomeniți în ordine cronologică, cu descrierea vieții și activităților desfășurate de fiecare dintre aceștia. Unii au păstorit o perioadă mai îndelungată și au avut timpul necesar pentru a realiza numeroase lucrări, alții au păstorit puțină vreme, neavând posibilitatea de a se angaja în activități trainice. O atenție aparte ocupă în lucrarea Preasfințitului Emilian prezentarea protopopiatelor și parohiilor Episcopiei Hușilor, așezămintele monahale, care toate laolaltă constituie temelia slujirii Bisericii în rândul credincioșilor și a monahilor. Autorul oferă detalii cu privire la numărul protopopiatelor, al bisericilor și credincioșilor, evoluția mănăstirilor de-a lungul secolelor. De asemenea, o secțiune importantă a

monografiei este acordată de către autor învățământului teologic și religios. Foarte mulți dintre preoții și cântăreții parohiilor și mănăstirilor Episcopiei Hușilor au studiat la școlile teologice existente la Huși, Vaslui și Bârlad. În secțiunea finală, autorul prezintă multiple detalii legate de evenimentele socio-istorice marcante ale Eparhiei, despre felul în care atât clerul, cât și credincioșii au luptat pentru libertate, păstrarea credinței, dobândirea de drepturi sociale și mărturisirea valorilor spirituale și românești.

Monografia Episcopiei Hușilor, realizată cu deplină competență și acrivie științifică de către Preasfințitul Emilian Crișanul constituie o remarcabilă contribuție pentru Istoria Bisericii Ortodoxe Române, reprezentând totodată un model de urmat. Lucrarea pune la dispoziție datele istorice care privesc trecutul străvechii Episcopii a Hușilor și evidențiază personalitățile de prim rang care și-au lăsat amprenta asupra devenirii noastre ca neam. De asemenea, aduce în lumină chipurile vrednice ale ierarhilor de la Huși, figurile domnitorilor și ale altor personalități marcante, care au activat în diferite domenii ale vieții publice și au influențat trecutul, prezentul și viitorul acestei părți de țară.

Cristian VAIDA

Giovanni Firolamo, *Crucea și puterea. Creștinii, de la martiri la persecutori*, trad. Dionisie Constantin Pîrvuloiu, Editura Humanitas, București, 2022, 486p., ISBN: 978-973-50-7562-0

Giovanni Firolamo (n. 1945), profesor de istoria creștinismului la Facultatea de Litere a Universității din Torino și președintele Centrului pentru Știința Religiilor din cadrul aceleiași universități, este cunoscut publicului românesc ca un mare specialist în istoria religiilor. Aceasta se datorează publicațiilor sale, marcate deopotrivă de anvergura preocupărilor, ca și de profunzimea analizei (a se vedea în acest sens coordonarea lucrării, în cinci volume, *Istoria Religiilor*, Polirom, Iași, 2008, sau publicarea, în colaborare, a *Manualului de istoria religiilor*, Humanitas, București, 2004). De altfel, ultima sa carte tradusă în limba română confirmă cele spuse, fiind o interesantă și în același timp provocatoare expunere asupra relației din *Cruce și putere* (temă tratată excelent și de volumul *Religie și putere*, Polirom, Iași, 2005).

Două imagini simbolice trasează parcursul paradoxal anunțat în subtitlul cărții: creștinii, de la martiri la persecutori. Pe de o parte, este concentrarea iconomiei mântuitoare a lui Iisus Hristos, Cel Care a pățimit și a murit pe cruce, dar a și înviat, biruind moartea și puterile răului, în simbolul crucii (vezi I Cor. 2, 1-2), care devine nebunie pentru păgâni (I Cor. 1, 23), dar care explică succesul misionar al Sfinților Apostoli, și mai ales al Sf. Ap. Pavel, trimis de Însuși Hristos cel înviat pentru a vesti Evanghelia (vezi F. Ap. cap. 9). Pe de altă parte, regăsim trofeul în formă de cruce pe care l-ar fi văzut împăratul Constantin înainte de bătălia decisivă de la Pons Milvius (312) și care i-a asigurat victoria împotriva rivalului Maxențiu. Cuvintele *in hoc signo vinces* („prin acest semn vei învinge”) deschide calea transferului de la cruce ca semn al smereniei și al morții mântuitoare a lui Iisus Hristos la simbol politic al puterii și victoriei. (După victorie, Constantin a pus să fie realizat un obiect sub formă de cruce, *labarum*, care îl va însoți pe împărat în campaniile sale militare.)